

Руслан Павлович ЧИЧА,

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету №1 Харківський національний університет внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Сучасний світ стрімко діджиталізується. Використання електронних, цифрових технологій охоплює усі сфери суспільного життя. Останнім часом, відбувається активне запровадження таких практик у сферу державного управління, комунікації громадянина з державою, правозастосовчу діяльність. Не минули вказані тенденції і кримінальне судочинство.

Так, чинний Кримінальний процесуальний кодекс України, під час розробки, отримав елементи інформатизації кримінальної процесуальної діяльності. Запропоновані в КПК України електронні процедури, такі як Єдиний реєстр досудових розслідувань, відеоконференції при провадженні окремих слідчих (розшукових) дій та інші, започаткували електронний сегмент кримінального провадження.

Досудове розслідування, незважаючи на осучаснення порядку здійснення кримінального провадження, залишається недосконалим в умовах бурхливого розвитку інформаційного суспільства. Отже, питання реформування електронної складової кримінального процесу є особливо актуальним. Зазначене відображено в Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленій Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, в якій одним з напрямків реформування визначено забезпечення належної координації правових інститутів та єдності інформаційних систем.

В той же час, все більше стає актуальним питання, пов'язане із запровадженням в Україні електронного кримінального провадження, зокрема, більш широке застосування таких технологій на стадії досудового розслідування. Наприклад, у цьому році заплановано запуск пілотного проекту системи електронного кримінального судочинства eCase, яка буде інтегруватися з ЄРДР та автоматизованими системами судових органів. Тестування вказаної системи відбуватиметься на базі НАБУ, САП та ВАС.

На теперішній час, папір залишається основним носієм інформації у кримінальних провадженнях. Слідчі та процесуальні дії, рішення слідчого, прокурора, слідчого судді й суду відображаються у письмових процесуальних документах. Складність та багатоєпізодність розслідуваних кримінальних правопорушень, численні слідчі (розшукові) дії, велика кількість учасників кримінального провадження, призводить до появи кримінальних проваджень, значних за обсягом, таких, що налічують десятки томів. На сьогоднішній день, кримінальне провадження вимагає значних витрат фінансових, людських та часових ресурсів.

В умовах трансформації кримінального процесу з паперово-електронного в електронний формат, в середньостроковій перспективі, стадії кримінального провадження набудуть додаткових ознак інформаційної (автоматизованої) системи. Вже сьогодні, певним стадіям кримінального провадження притаманна наявність процесуально та функціонально пов'язаної електронної інформаційної системи, наприклад, досудове розслідування має ЄРДР.

Отже, запровадження електронного кримінального провадження, зокрема, на стадії досудового розслідування, дійсно є важливим та актуальним питанням. Серед його переваг варто відзначити такі: економія коштів і часу, пришвидшення строків розгляду документів, спрощення доступу учасників кримінального провадження у межах їхньої компетенції до відповідних матеріалів тощо. Важливим фактором запровадження таких технологій є їх доступність та відносна дешевизна, а також наявність технічної можливості врахувати специфіку кримінальної процесуальної діяльності, зокрема, контроль строків, електронний цифровий підпис, повідомлення учасникам кримінального провадження та інше.

Також перспективи запровадження електронного кримінального провадження потребують врегулювання у кримінальному процесуальному законодавстві низки особливостей його здійснення. Наприклад, одним з основних процесуальних документів, який складається у процесі досудового розслідування, є протокол, з яким знайомиться певне коло суб'єктів. Очевидно, що у разі складання вказаного документа в електронній формі з'являється потреба врегулювання питання про порядок підписання протоколу іншими учасниками. Водночас, у разі складання такого протоколу в паперовій формі, необхідно визначити порядок переведення його в електронну форму.

Актуальним є питання чіткого визначення порядку взаємодії та комунікації між учасниками кримінального провадження у разі здійснення кримінального провадження в електронній формі, зокрема, між сторонами процесу.

Очевидно, що запровадження електронної форми кримінального провадження вимагатиме визначення в КПК поняття електронного процесуального документа.

Таким чином, запровадження електронного кримінального провадження, яке є тільки питанням часу, потребує активного комплексного підходу законодавців, який передбачає підготовку стратегії поетапного запровадження та поступового внесення змін і доповнень до законодавства України.

Необгрунтоване відтермінування запровадження електронного кримінального провадження приведе до зайвих фінансових витрат, додаткового навантаження на учасників кримінального провадження, створення перепон у реалізації та забезпеченні прав і свобод людини і громадянина.

«Одержано: 22.10.2020»